

มาตรการทางกฎหมายในการใช้ประโยชน์พื้นที่การประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทาง
ทะเลชายฝั่ง ในเขตพื้นที่ตำบลตะกาดเจ้า อำเภอกำแพงแสน จังหวัดจันทบุรี*

LEGAL MEASURE CONCERNING OF ENFORCEMENT FISHERIES LAW AND
THE CONSERVATION OF MARINE ENVIRONMENT IN TAKAT NGAO,
THA MAI CHANTHABURI

ทรัพย์สิทธิ์ เกิดในมงคล

Saphayasit Kerdnaimongkol

ทรงพร ประมาณ

Songporn Pramarn

จิตรัตน์ อธิธิชัย

Thitirat Ittimechai

สมเจตน์ พลอยจั่น

Somjate Ployjun

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Faculty of Law, Rambhai Barni Rajabhat University, Thailand

Corresponding author E-mail: saphayasit.k@rbru.ac.th

บทคัดย่อ

การศึกษาข้อมูลในเขตชุมชนตะกาดเจ้านั้น พบว่าเรือประมงพื้นบ้านมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เกิดการแย่งชิงในการจับสัตว์น้ำเพื่อการดำรงชีพมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีพื้นที่จำกัดในการเดินเรืออันเนื่องมาจากการเพาะเลี้ยงหอยนางรมของชาวบ้านที่มีจำนวนมากจนเกินพอดีและเป็นผลให้แม่น้ำลำคลองต้นเงินไม่สามารถเดินเรือได้ในบางพื้นที่อีกด้วย จึงต้องมีมาตรการในการกำหนดเขตพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงหอยนางรมเป็นสัดส่วนและเว้นระยะของร่องน้ำเพื่อการเดินเรือประมงด้วย นอกจากนี้ปัญหาก็กระทบต่อทรัพยากรทางทะเลที่เกิดขึ้นจากอาชีพประมงที่มีการลักลอบจับสัตว์น้ำเกินกฎหมายกำหนด โดยไม่ได้คำนึงถึงการเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลหรือเกิดความไม่สมดุลของระบบนิเวศ

ซึ่งการวิจัยนี้ได้ศึกษาในรูปแบบของการวิจัยเชิงเอกสาร โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องและนำมาวิเคราะห์เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ชาวบ้านในชุมชนตะกาดเจ้าเพาะเลี้ยงหอยนางรมบริเวณลำคลองมากจนเกินสมดุลของธรรมชาติ ส่งผลให้เกิดลำคลองต้นเงินกระทบต่อชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ดี การทำอาชีพประมงของชาวบ้านเองก็ทำให้

ทรัพยากรทางทะเลเสื่อมโทรมด้วยเช่นกัน อันเนื่องมาจากหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องไม่สามารถควบคุมจำนวนเรือและปริมาณการจับสัตว์น้ำได้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการขาดประสิทธิภาพของการจัดการประมงชายฝั่ง

คำสำคัญ: การประมง, การเพาะเลี้ยงหอยนางรม, ชุมชนตะกาดเง้า

Abstract

The study of data in the Takat Ngao community found that the number of local fishing boats has increased, both legally and illegally registered. There has been more competition to catch aquatic animals for a living. In addition, there is limited space for boats due to the villagers' excessive oyster farming, which has resulted in shallow rivers and canals that are navigable in some areas. Therefore, there must be measures to determine the areas for oyster farming in proportion and to leave space between waterways for fishing boats. In addition, the problem affecting marine resources resulting from fishing occupations that illegally catch aquatic animals beyond the legal limit, without considering the degradation of marine resources or the imbalance of the ecosystem.

It was the documentary research that has the purpose is to study the relevant laws and analyze them to find solutions to the problem at the right point. The results of the research found that villagers in the Takad Ngao community cultivate oysters in the canals beyond the balance of nature, resulting in shallow canals that have a significant impact on villagers who work as fishermen. However, the villagers' fishing occupations have also caused marine resources to deteriorate as well, because relevant government agencies cannot control the number of boats and the amount of aquatic animals caught, which is considered a lack of efficiency in coastal fisheries management.

Keywords: Fishery, Oyster Farming, Takat Ngao Community

บทนำ

อาชีพประมงนับว่าเป็นอาชีพที่มีความสำคัญมากอาชีพหนึ่งรองจากอาชีพเกษตรกรรมของไทย การทำประมงและการจับปลาเป็นอาชีพพื้นเมืองที่หล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของชาวประมงไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรือประมงขนาดเล็ก โดยในอดีตเขตทางทะเลยังไม่มีกฎหมายกำหนดอาณาเขตทางทะเลไว้อย่างชัดเจนและแน่นอน จนกระทั่งมีการบัญญัติกฎหมายทะเลระหว่างประเทศขึ้น โดยใช้ชื่อว่าอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 หรือ United Nations Convention on the Law of the Sea 1982 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กล่าวถึงอาณาเขตทางทะเลไว้อย่างชัดเจน และผลของการเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญานี้แล้ว ทำให้ประเทศนั้น

จะต้องนำไปภาคยานุวัติหรือไปปรับกฎหมายภายในให้มีความสอดคล้องหรือไปในทิศทางเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายภายในจะต้องไม่ขัดหรือแย้งกับอนุสัญญาที่ประเทศนั้นเป็นภาคีสมาชิกนั่นเอง ดังนั้น เมื่อประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 แล้ว ย่อมต้องนำบทบัญญัติในอนุสัญญามาปรับใช้กับบทบัญญัติของกฎหมายภายใน ทำให้ประเทศไทยต้องมีการประกาศเขตทางทะเลตามอนุสัญญา ฉบับนี้กำหนด ดังนั้น ทำให้เขตทางทะเลเดิมที่ชาวประมงของไทยเคยทำการประมงอย่างเสรีภาพนั้นถูกจำกัดพื้นที่แคบลงเนื่องจากว่าเขตทางทะเลเดิมได้กลายเป็นเขตน่านน้ำภายในหรือทะเลอาณาเขตของประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศที่มีชายฝั่งอยู่ตรงข้ามหรือประชิดกัน จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับเขตพื้นที่การประมงหรือพื้นที่ในการจับสัตว์น้ำ เกิดการแก่งแย่งในการจับสัตว์น้ำเพื่อการดำรงชีพมากขึ้น อีกทั้งประเทศไทยยังกำหนดขอบเขตของการประมงที่ผิดกฎหมายครอบคลุมถึงการประมงที่ฝ่าฝืนต่อระเบียบและกฎหมายในเขตน่านน้ำของประเทศไทย ซึ่งหมายถึงการทำประมงที่ผิดกฎหมายในระยะชายฝั่งทะเลที่สงวนไว้สำหรับการทำประมงพื้นบ้านหรือการประมงระดับเล็กเท่านั้น ไม่อนุญาตให้มีการประมงเพื่ออุตสาหกรรม อาทิ การใช้เรืออวนลาก หรือการทำอวนล้อมหินโดยใช้ไฟล่อ เป็นต้น การประมงที่ผิดกฎหมายดังกล่าวไม่ใช่เพียงแค่เป็นเสมือนการขโมยปลาจากท้องทะเลซึ่งเป็นทรัพยากรของประเทศ แต่ยังได้ทำลายอุปกรณ์หาปลาซึ่งเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพของชาวประมงในท้องถิ่นอีกคนนนับ (กรมประมง, 2561)

นอกจากนี้เรือประมงของไทยที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนตามกฎหมายและทำการประมงในน่านน้ำของไทย ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายในตัวเอง ถึงแม้ไม่ได้ฝ่าฝืนกฎหมายใดก็ตาม ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายการประมงโดยอัตโนมัติ และยังหมายความว่าความรวมถึง การทำประมงข้ามแดนที่ผิดกฎหมายด้วย กล่าวคือ เรือประมงของไทยที่ทำประมงผิดกฎหมายเหนือน่านน้ำไทย หรือนอกเหนือน่านน้ำไทยโดยไม่มีสิทธิตามกฎหมาย ในทางกลับกันยังรวมถึงเรือประมงของสัญชาติใดๆ ก็ตามที่ทำประมงผิดกฎหมายภายในน่านน้ำของไทยอีกด้วย อย่างไรก็ตาม หากว่ากฎหมายการประมงได้กำหนดอาณาเขตที่แน่นอนชัดเจน โดยสร้างหลักเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกับการกำหนดอาณาเขตทางทะเลตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 จะทำให้เกิดเขตการประมงที่ชัดเจนมากขึ้นและจะไม่เกิดกรณีที่ชาวประมงละเมิดกฎหมายและไม่ทำให้เกิดการโต้แย้งเขตทางทะเลในการทำประมงต่อกันในระยะยาวได้ อีกทั้งยังมีผลกระทบอื่นๆที่ตามมาและเชื่อมโยงกัน ซึ่งปัญหาหรือผลกระทบที่เห็นได้อย่างชัดเจนและแก้ไขได้ยาก คือ “สิ่งแวดล้อมทางทะเล ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ระบบนิเวศ และความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตในทะเลที่ประกอบไปด้วยระบบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์และเกื้อกูลประโยชน์ซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และประวัติศาสตร์ของชาติไทยด้วย ทั้งนี้ ประเทศไทยมีแนวชายฝั่งทะเลและพื้นที่ทางทะเลที่มีศักยภาพการผลิตทางชีวภาพสูงและมีสภาวะแวดล้อมชายฝั่งที่มีความสำคัญ โดยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Dynamic Process) เพราะได้รับอิทธิพลของคลื่น ลม กระแสน้ำขึ้นลงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาล และยังได้รับอิทธิพลจากน้ำจืดที่ไหลมาจากต้นน้ำ ทำให้บริเวณดังกล่าวมีปริมาณสารอาหารอุดมสมบูรณ์ต่อสัตว์ที่อาศัยในทะเลและชายฝั่ง อีกทั้งเป็นแหล่งประกอบอาชีพที่สำคัญของมนุษย์ ดังนั้นชายฝั่งทะเลจึงเป็นมิติที่สลับซับซ้อนและมีความเปราะบางของระบบนิเวศจึงง่ายต่อการเสื่อมโทรมและการสูญเสียของสิ่งแวดล้อม (พิสุทธิ์ เพ็ชรมนกุล และรัฐพล เจียวิริยะบุญญา, 2560) นอกจากนี้พื้นที่ชายฝั่งยังเป็นฐานเศรษฐกิจในการผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ มากมาย เช่น แหล่งที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรม

แหล่งชุมชน แหล่งท่องเที่ยว แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และแหล่งประมงชายฝั่ง แต่ขณะเดียวกันการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ในบริเวณพื้นที่ชายฝั่งที่มากเกินไปจะก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษบริเวณชายฝั่งทะเลของฝั่งอ่าวไทยและอันดามัน อีกทั้ง ประเทศไทยมีรูปแบบการใช้ทะเลที่หลากหลาย เช่น การทำการประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง การขนส่งทางน้ำ การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ถ้าคนไทยยังใช้ประโยชน์จากทะเลอย่างไม่ระมัดระวัง ก็อาจทำให้เกิด การสูญเสียผลประโยชน์อันมีค่าไปอย่างไม่อาจเรียกคืนกลับมาได้ และอาจจะส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเลควบคู่ไปกับการแสวงหาผลประโยชน์จากทะเลในด้านต่างๆ (ทรงยศ สุริรัตน์, 2553)

เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและรักษาผลประโยชน์ของชาติให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคต รัฐบาลควรจะต้องมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โดยมีเครื่องมือที่ทันสมัยและเหมาะสมมาเป็นกลไกในการดำเนินการ ซึ่งเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญสำหรับขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ กฎหมาย สำหรับบทบัญญัติทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลของประเทศไทยก็มีอยู่หลายฉบับ หากแต่กฎหมายเหล่านี้ส่วนใหญ่ยังไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. 1982 ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บททางทะเลของโลก ซึ่งจากการที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของอนุสัญญากล่าวจึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงกฎหมายเหล่านี้ต่อไปโดยไม่ชักช้าเพื่อให้ครอบคลุมทั้งสิทธิและหน้าที่ที่ประเทศไทยพึงมีอย่างเหมาะสมเช่นเดียวกับนานาประเทศต่อไป (จิราภรณ์ ไตรศักดิ์, 2561) ดังนั้น จึงต้องมีการค้นคว้าข้อมูลเพื่อนำมาสู่งานวิจัยโดยเฉพาะอาชีพประมงท้องถิ่นในตำบลตะกาดแก้ว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ซึ่งยังคงต้องมีการวิจัยในเรื่องของพื้นที่ การทำประมง การจับสัตว์น้ำ รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลร่วมด้วย (โกเมท ทองภิญโญ, 2553)

ในกรณีศึกษาในพื้นที่ตำบลตะกาดแก้ว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่ามีประเด็นปัญหาสำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ ประการแรก ปัญหาเกี่ยวกับลำคลองดินเลนทำให้เรือประมงไม่สามารถเดินเรือได้ เนื่องจากในพื้นที่ในการเลี้ยงหอยนางรมนั้น พระราชบัญญัติการประมง พุทธศักราช 2490 ซึ่งมีการอนุญาตให้ทำการเพาะเลี้ยงหอยนางรมได้ แต่ในอนาคตรวมประมงจะมีประกาศกฎหมายฉบับใหม่ขึ้นบังคับใช้โดยเฉพาะการประกาศพื้นที่เลี้ยงหอยนางรมที่ต้องตามกฎหมายต่อไป โดยมีเนื้อหาหลักที่สำคัญกำหนดไว้ เช่น การห้ามเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในพื้นที่สาธารณะ ดังนั้น เมื่อประกาศนี้ออกมาใช้บังคับ ชาวบ้านหรือผู้ที่เลี้ยงหอยนางรมซึ่งถือว่าเป็นสัตว์น้ำชนิดหนึ่งมาแต่เดิมนั้นก็จะเป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ผิดกฎหมายทั้งหมด เพราะประกาศฉบับนี้จะห้ามเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในที่สาธารณะประโยชน์ ดังนั้น การออกบทบัญญัติมาตรา 175 มาบังคับใช้โดยอนุโลมนั้น จึงบังคับโดยเฉพาะสำหรับชาวบ้านหรือผู้ที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมอยู่เดิม โดยให้ชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงหอยนางรมจะต้องมาจดทะเบียนกับกรมประมงภายใน 180 วัน หลังจากที่พระราชกำหนดการประมง พุทธศักราช 2558 บังคับใช้ การที่ชาวบ้านหรือผู้เลี้ยงมาจดแจ้งกับกรมประมง ตามมาตรา 175 ให้แล้ว กรมประมงจะอนุโลมให้ชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงหอยนางรมดำเนินการเลี้ยงเหมือนเดิมไปเรื่อยๆ จนกว่ากรมประมงออกมาตรการประกาศว่าพื้นที่ใดที่จะถูกประกาศให้อนุญาตเป็นพื้นที่เลี้ยงหอยนางรมโดยเฉพาะ (ราชกิจจานุเบกษา, 2558) (วิรินทร์ เมฆประดิษฐสิน, 2554)

จะเห็นได้ว่าจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงหอยนางรมขึ้นมาเฉพาะ เนื่องจากว่าชาวบ้านในตำบลตะกาดเจ้ามีการเลี้ยงหอยนางรมเป็นจำนวนมาก จึงต้องมีการจัดระเบียบพื้นที่เพาะเลี้ยงให้เหมาะสม เนื่องจาก การเพาะเลี้ยงหอยนางรมที่มีจำนวนมากจนเกินไปจนเต็มแม่น้ำ ลำคลองต่อไปเรื่อย ๆ นั้น จะทำให้เกิดความตื้นเขินของแม่น้ำลำคลองได้ และการเพาะเลี้ยงหอยนางรมนั้นชาวบ้านนิยมใช้ปูนมาเป็นแทนสำหรับการเพาะเชื้อ ลูกหอย และเมื่อหอยนางรมโตเต็มที่ ปูนก็จะแตกและจมลงในน้ำ เมื่อมีจำนวนปูนมาก ๆ ก็เกิดการสะสมจนกลายเป็นดินที่ตกตะกอนในแม่น้ำทำให้แม่น้ำ ลำคลองตื้นเขินในที่สุด ดังนี้ ขั้นตอนนี้ทางกรมประมงจะต้องจัดพื้นที่ที่เหมาะสมต่อการเพาะเลี้ยงหอยนางรมโดยเฉพาะ (รัศมี บินอีดำ, 2558) ส่วนขั้นตอนต่อไปจึงเป็นการทำประกาศของกรมประมงที่โดยนำข้อมูลเหล่านี้เข้าคณะกรรมการจังหวัดเพื่อให้มีการพิจารณาต่อไป (พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2558) จากนั้นเจ้าหน้าที่สำนักประมงจังหวัดจะต้องกำหนดพื้นที่ที่จะต้องประกาศให้มีการเพาะเลี้ยงหอยนางรมได้ทั้งหมดจำนวนเท่าใด โดยการเปิดโอกาสให้ชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงแต่เดิมที่ได้จดทะเบียนกับสำนักประมงจังหวัดก่อน ทั้งนี้ประกาศที่จะออกมานั้นจะกำหนดให้พื้นที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมได้ไม่เกิน 10 ไร่ต่อคน ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงหอยนางรมอาจมีพื้นที่การเพาะเลี้ยง 100 ไร่ หรือ 1000 ไร่ก็ได้ ดังนั้น เมื่อมีการประกาศออกมาแล้ว ชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงที่มีจำนวนพื้นที่เกินกว่า 10 ไร่ก็จะเข้าขอบังคับการเพาะเลี้ยงที่ผิดกฎหมาย หากฝ่าฝืนตามประกาศประกอบพระราชกำหนดการประมง พุทธศักราช 2558 แล้วก็เท่ากับเป็นการฝ่าฝืนเนื่องจากกฎหมายไม่อนุญาตให้มีการเพาะเลี้ยงหอยนางรมเกินกว่า 10 ไร่ (กาญจนา นาคสกุล, 2552)

ปัจจุบันการเพาะเลี้ยงหอยนางรมในตำบลตะกาดเจ้าจะแบ่งการเลี้ยงออกเป็น 2 ฝั่งแม่น้ำ ซึ่งมีปัญหาว่าบางฝั่งของแม่น้ำมีการแบ่งปันพื้นที่กันเลี้ยง แต่บางฝั่งแม่น้ำมีการเลี้ยงนอกริมชายฝั่งหรือเรียกว่า เลี้ยงตรงกลางของแม่น้ำซึ่งส่งผลให้การเดินเรือลำบากมาก กระทั่งชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงเป็นหลักอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้ไม่สามารถเดินเรือเข้าฝั่งเพื่อเข้าไปจับสัตว์น้ำที่อยู่ริมฝั่งแม่น้ำได้เลย (วรรณชัย สุวรรณกาญจน์ และ กฤษณา ไวก้าว, 2561) กล่าวคือต้องให้เรือสามารถเดินเรือเข้าฝั่งได้ด้วย ซึ่งร่อนน้ำ หรือกระแสน้ำที่น้ำไหลไม่ได้ อยู่ตรงกลางแม่น้ำหรือลำคลองตลอด ไม่ได้เหมือนรถที่วิ่งตามถนน เพราะร่อนน้ำตามธรรมชาติไม่ได้วิ่งเป็นเส้นตรงตามแม่น้ำ บางทีร่อนน้ำวิ่งทางซ้ายหรือทางขวา แม้แต่ทะเล ก็เช่นกัน บางทีมีอาจมีก้อนหินขนาดใหญ่ทำให้ร่อนน้ำวิ่งเป็นเส้นตรงกลางทะเลไม่ได้ เรือก็เดินตรงไม่ได้ จึงเรียกว่า ร่อนน้ำ นอกจากนี้ ชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงซึ่งได้รับผลกระทบจากการเพาะเลี้ยงหอยนางรม (ศิริชัย กุมารจันทร์ และคณะ, 2559) กล่าวคือ การเลี้ยงหอยที่มีจำนวนมากเกินไปจะส่งผลกระทบต่อพวกสัตว์น้ำเล็ก ๆ ที่มีจำนวนลดน้อยลงหรือตายง่ายขึ้น ด้วยเหตุนี้จึงต้องให้มีการกำหนดพื้นที่โดยการทำแผนที่ทั้งหมด โดยการประกาศให้มีร่อนน้ำลึกที่ประกาศห้ามมิให้มีการเพาะเลี้ยงหอยนางรม เพราะร่อนน้ำลึกเป็นเส้นทางการเดินเรือของชาวประมงแทน เมื่อทำแผนที่ลำคลองที่มีอยู่ในชุมชนได้ทั้งหมดแล้วโดยเจ้าหน้าที่ของสำนักประมงและสำนักเจ้าท่า ก็จะนำแผนที่ที่ทำขึ้นขออนุญาตจากนายอำเภอ โดยแผนที่นี้จะกำหนดให้มีพื้นที่การเพาะเลี้ยงหอยนางรม 1/3 ของความกว้างลำคลอง และห่างออกมาจากริมฝั่งแม่น้ำประมาณ 5-10 เมตร โดยต้องเว้นตามร่อนน้ำลึกเป็นสำคัญเพราะให้เป็นเส้นทางของการเดินเรือประมง และเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ที่จะควบคุมง่ายขึ้น ทั้งนี้ การจัดระเบียบการเพาะเลี้ยงหอยนางรมที่จะเกิดขึ้นนั้นไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของกฎหมายเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาถึงการบริหารจัดการว่าชาวบ้านมีพื้นที่เท่าใด เพาะเลี้ยงเองหรือไม่

ระยะเวลาในการเพาะเลี้ยง ผลตอบแทนที่ได้จากการเพาะเลี้ยงหอยนางรม ซึ่งข้อมูลเหล่านี้นำมาจากแบบสอบถามจากชาวบ้านในชุมชน (ชลี ไพบุลย์กิจ และเบญจมาศ ไพบุรณ์กิจ, 2561) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการนำกฎหมายมาบังคับใช้เพียงด้านเดียวไม่อาจบรรเทาหรือช่วยเหลือชาวบ้านได้มากนัก แต่ต้องคำนึงถึงด้านเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ที่แท้จริงของชาวบ้านในลักษณะของการเลี้ยงชีพหรือเป็นธุรกิจ และผลกระทบจ่อสิ่งแวดลอมที่ต้องคำนึงเป็นสำคัญ เนื่องจากว่าแม่น้ำลำคลองเป็นพื้นที่สาธารณะประโยชน์ที่ประชาชนใช้ร่วมกัน เมื่อใช้ก็ต้องอนุรักษ์ให้ได้ใช้ต่อไปนานๆด้วย (กรมประมง, 2561)

จากนั้นเมื่อมีประกาศออกมาแล้ว ชาวบ้านที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมจะต้องเสียค่าธรรมเนียมให้รัฐไร่ ละ 800 บาท ต่อ 2 ปี แต่เดิมที่ชาวบ้านจ่ายเพียงไร่ละ 80 บาท ต่อปี ตั้งแต่พระราชบัญญัติการประมง พุทธศักราช 2490 ซึ่งเป็นไปตามเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงหอยนางรมได้ค่าตอบแทนจากการเลี้ยงในจำนวนมากขึ้นจากเดิม ดังนั้น กฎหมายจึงต้องปรับปรุงตามสังคมเศรษฐกิจในปัจจุบันไปด้วย นอกจากนี้สิ่งสำคัญอีกประการการออกมาตรการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเลด้วย ปัญหาประการที่สอง ชาวประมงพื้นบ้านชุมชนตะกาดเจ้า อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี นอกจากปัญหาลำคลองแม่น้ำตื้นเขินและยังเผชิญกับปัญหาที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมง คือ กุ้งปลาในทะเลลดน้อยลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบถึงรายได้และการดำรงชีพทางด้านต่าง ๆ ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงสาเหตุสำคัญที่สุดคือ การใช้เครื่องมือต่าง ๆ เช่น อวนรุน อวนลาก เรือไฟปั่นปลาตะกอก และการระเบิดปลา การปล่อยน้ำเสียจากโรงงาน ชุมชน และนากุ้งลงทะเล การทำลายป่าชายเลน ปะการัง หญ้าทะเล ซึ่งเป็นแหล่งเพาะฟักสัตว์น้ำตามธรรมชาติ เมื่อสัตว์น้ำลดลงก็ทำให้ชาวประมงจับสัตว์น้ำได้น้อยและรายได้ก็ลดลงตาม (ชวนพิศ จันทรวราทิตย์, 2560) นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมและแหล่งต้นน้ำลำธารก็ถูกทำลายไปด้วย สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการพัฒนาและผลกระทบจากกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การขยายตัวของชุมชนและ การพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมโดยที่ไม่การบำบัดและป้องกันการปล่อยน้ำเสียจากอุตสาหกรรมลง ในแหล่งน้ำ การพัฒนาด้านการเกษตรโดยการใช้ปุ๋ยและสารเคมี การก่อสร้างสิ่งกีดขวางทางน้ำ การขยายตัวอย่างรวดเร็วของวิชาชีพ ทำให้แหล่งน้ำไม่เหมาะสม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการประมงในการจับสัตว์น้ำทำให้มีการทำการประมงมากเกินไป (Over fishing) เพื่อนำมาพัฒนาเศรษฐกิจในการรองรับประชากรที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นการผลิตพันธุ์สัตว์น้ำที่มีการดัดแปลงพันธุกรรม การนำสัตว์น้ำพันธุ์ต่างถิ่นเข้ามาเลี้ยงเพื่อเพิ่มผลผลิตทำให้มีผลกระทบต่อระบบนิเวศแหล่งน้ำ เป็นต้น ขาดการติดตามและควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ถูกต้อง สำหรับ การดำรงชีพและการแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ อีกทั้งกฎเกณฑ์และบทลงโทษในการทำความเสียหายให้กับสิ่งแวดล้อมไม่มีความรุนแรงเพียงพอ ทำให้ชาวบ้านไม่มีความเกรงกลัวกฎหมาย รวมทั้งชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงผิดกฎหมายตั้งแต่การไม่ได้จดทะเบียนเรือ แต่ยังแอบลักลอบจับสัตว์น้ำอยู่บ่อยครั้งและดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ ทำให้เกิด การแย่งชิงทรัพยากรประมงกันมากขึ้น (เจต พิมลจินดา, 2544)

ปัญหาการลดลงอย่างรวดเร็วของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลยังคงเป็นปัญหาหลัก ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับทรัพยากรประมงที่นับว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่กำลังก้าวเข้าสู่ภาวะวิกฤติ เพราะปริมาณทรัพยากรแต่ก่อนนั้นมีอยู่อย่างมากมายในท้องทะเล แต่เนื่องจากการแสวงหาประโยชน์จากการทรัพยากรทางทะเลเหล่านี้เพียงด้านเดียว ที่ผู้แสวงหาไม่ได้คำนึงถึงความเสื่อมโทรมหรือผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการขาดการดูแลหรืออนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลเหล่านี้ควบคู่กันไป นอกจากการประมงที่ผิดรูปแบบ หรือการลักลอบทำการประมงที่ผิดกฎหมายโดยการใช้

เครื่องมือประมงที่ก่อให้เกิดความเสียหายกับความสมบูรณ์ของแหล่งผลิตทรัพยากรทางธรรมชาติบริเวณใกล้ฝั่ง จนเกินไป เช่น อวนรุน หรืออวนลากที่ล่องล้าเข้ามาในเขตห้ามทำประมง 3 ไมล์ทะเลจากฝั่ง จึงต้องพยายามหาวิธีการในการจับสัตว์น้ำให้ได้มากขึ้นโดยใช้วิธีผิดกฎหมาย โดยการลักลอบทำการประมงในเขตหวงห้ามโดยการใช้เครื่องมือประมงที่มีประสิทธิภาพสูง และใช้อวนที่มีช่องตาขนาดเล็กลงเรื่อยๆ ในการประมงโดยใช้แสงไฟล่อให้สัตว์น้ำเข้ามารวมกลุ่มกันแล้วล้อมจับ มีการจับสัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจก่อนวัยอันควรและทำลายห่วงโซ่อาหารสัตว์น้ำโดยรวม ส่งผลให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและรุนแรง (กองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง กรมประมง, 2560) ทั้งนี้ รวมถึงการทำประมงโดยเสรีหรือไม่ได้จดทะเบียนเรือตามกฎหมายที่เป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรทางประมงด้วย ทำให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องไม่สามารถควบคุมจำนวนเรือและปริมาณการจับสัตว์น้ำได้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการขาดประสิทธิภาพของการจัดการประมงชายฝั่ง เนื่องจากการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี การขาดบุคลากรที่ให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลโดยตรง แก่ชาวบ้าน และงบประมาณไม่เพียงพอในการออกตรวจจับหรือควบคุม ส่วนชาวประมงเองก็ยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่ส่งผลให้เกิดการเสื่อมโทรมของทรัพยากรทางทะเลเหล่านี้แล้ว ยังมีแหล่งอื่น ๆ ที่จะส่งผลกระทบจากการปล่อยน้ำทิ้งที่สกปรกปนเปื้อนจากแหล่งอุตสาหกรรม เกษตรกรรม และชุมชนอีกด้วย และมักจะพบเสมอว่าประมงพาณิชย์มักไม่ให้ความร่วมมือในการจัดการทรัพยากรเท่าที่ควร ซึ่งเห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันที่ยังคงพบการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ อยู่เป็นประจำเนื่องจากเป็นเรื่องของผลประโยชน์ เป็นเหตุให้มีการทำการประมงจนเกินศักยภาพที่ตรงข้ามกับการผลิตของธรรมชาติ ส่งผลให้ปริมาณของทรัพยากรทางธรรมชาติอยู่ในภาวะวิกฤติ (วิฑิต มันทาภรณ์และคณะ, 2559)

การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจัดระเบียบและระบบในการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสมจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่การที่จะขอให้หน่วยงานต้องรัฐแก้ปัญหาต่างๆ แต่เพียงฝ่ายเดียวคงไม่สามารถทำได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันอีกต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องรวมตัวกันและเร่งดำเนินการในส่วนที่ตนเองสามารถทำได้ เพื่อปรับปรุง พัฒนาทั้งวิธีการและกระบวนการในการแสวงหาทรัพยากร และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรในส่วนที่เสื่อมโทรม รวมทั้งหามาตรการในการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรทางทะเลที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ให้สามารถแสวงใช้ได้อย่างถาวรและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลในการทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล
2. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ความหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลในการทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล
3. เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลในการทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล
4. เพื่อหาแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลในการทำประมงและการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้ได้ศึกษาในรูปแบบของการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยการศึกษาจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ เอกสารหรือวารสารทางวิชาการ ความคิดเห็นของนักนิติศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนอินเทอร์เน็ตด้วย

ผลการวิจัย

จากการวิจัยพบว่าการเพาะเลี้ยงหอยนางรมของชาวบ้านในตำบลตะกาดเจ้า นิยมเพาะเลี้ยงในจำนวนมาก และเลี้ยงในบริเวณริมน้ำ เมื่อจำนวนของหอยนางรมที่โตขึ้นเป็นจำนวนมากทำให้เกิดลำคลองตื้นเขิน จนชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงไม่สามารถเดินเรือได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องได้รับการจัดระเบียบพื้นที่การเพาะเลี้ยงหอยนางรมเพื่อไม่ให้กระทบกับอาชีพประมงของชาวบ้านคนอื่น ๆ ในตำบลด้วย ทั้งนี้แม้จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อชาวประมง แต่อาชีพประมงก็ได้ทำลายทรัพยากรทางทะเลไปเป็นจำนวนมากเช่นกัน โดยเฉพาะกับการทำประมงที่เกินขีดจำกัด หรือการลักลอบทำการประมงในกรณีต่าง ๆ ดังนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ สำนักงานประมงจังหวัด จันทบุรี จะต้องเข้ามาให้คำปรึกษา ให้ความรู้ และหาวิธีแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้กับชาวบ้านโดยใช้มาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นการจัดระเบียบไปพร้อมๆกัน

อภิปรายผล

จากการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ 2 ประเด็น กล่าวคือ

ประการแรก การที่ชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงหอยนางรมมาจดแจ้งรายชื่อกับสำนักประมง ตามมาตรา 175 แล้ว และสำนักประมงจะอนุมัติให้ชาวบ้านหรือผู้เพาะเลี้ยงหอยนางรมดำเนินการเลี้ยงเหมือนเดิมไปเรื่อย ๆ จนกว่าสำนักประมงจะออกมาตรการประกาศว่าพื้นที่ใดที่จะถูกประกาศให้อนุญาตเป็นพื้นที่เลี้ยงหอยนางรม โดยเฉพาะ เนื่องจากว่ายังคงเป็นหลักเกณฑ์ทางกฎหมายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตข้างหน้า ดังนั้นผลการบังคับใช้ตามประกาศยังไม่เกิดขึ้นจึงทำให้ไม่มีผลต่อชาวบ้านหรือผู้ที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมในขณะนี้ ทำให้ปัญหาในเรื่องของลำคลองที่ตื้นเขินจากการเพาะเลี้ยงหอยนางรมในลำคลองที่มีจำนวนมากเกินไปยังคงไม่ได้รับการจัดการหรือแก้ไขให้ดีขึ้น เพราะการที่คลองตื้น ทำให้ชาวประมงเดินเรือออกไปจับสัตว์น้ำไม่ได้ อีกทั้งยังได้รับผลกระทบด้านสัตว์น้ำเล็ก ๆ ที่ตายง่ายขึ้นด้วย แต่เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานของรัฐใดเข้ามาช่วยเหลือด้านนี้ ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านดังกล่าวยังคงได้รับผลกระทบต่อไปโดยที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาเรื่องคลองตื้นเขินได้

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำประกาศออกมาเพื่อให้ครอบคลุมถึงการแก้ไขปัญหาการเพาะเลี้ยงหอยนางรมมากเกินไปเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญเป็นอันดับแรก ๆ ที่จะต้องลงมือทำเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาเรื่องอื่น ๆ ต่อมาตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามการทำประกาศนั้นต้องใช้เวลาดำเนินการยาวนาน ซึ่งไม่มีกำหนดว่าจะมีประกาศออกมาบังคับใช้ได้เมื่อใด เท่ากับว่าในระหว่างนี้ชาวบ้านหรือผู้ที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมยังสามารถเพาะเลี้ยงหอย

นางรมได้ต่อไปตามเดิม จนกว่าจะมีการประกาศพื้นที่เพาะเลี้ยงหอยนางรมออกมาใช้บังคับ ทำให้ชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบเรื่องคลองดินเงินยังคงไม่ได้รับการแก้ไข และยังคงเดือดร้อนที่ไม่สามารถเดินเรือประมงออกไปได้

ประการที่สอง ชาวประมงพื้นบ้านชุมชนตะกาดเจ้า อำเภอนาทม จังหวัดจันทบุรี นอกจากปัญหาลำคลองแม่น้ำดินเงินและยังเผชิญกับปัญหาที่เกิดจากความเสื่อมโทรมของทรัพยากร ซึ่งเกิดกับความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประมงซึ่งมีสาเหตุสำคัญที่สุดคือ ขาดการติดตามและควบคุมการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ถูกต้องสำหรับการดำรงชีพและการแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ อีกทั้งกฎเกณฑ์และบทลงโทษในการทำลายให้กับสิ่งแวดล้อมไม่มีความรุนแรงเพียงพอ ทำให้ชาวบ้านไม่มีความเกรงกลัวกฎหมาย รวมทั้งชาวบ้านที่ทำอาชีพประมงผิดกฎหมายตั้งแต่การไม่ได้จดทะเบียนเรือ แต่ยังไม่ยอมกลับจบบังคับสัตว์น้ำอยู่บ่อยครั้งและดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ ทำให้เกิดการแย่งชิงทรัพยากรประมงกันมากขึ้น รวมถึงการทำประมงโดยเสรีหรือไม่ได้จดทะเบียนเรือตามกฎหมายที่เป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมโทรมต่อทรัพยากรทางประมงด้วย ทำให้หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องไม่สามารถควบคุมจำนวนเรือและปริมาณการจับสัตว์น้ำได้ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการขาดประสิทธิภาพของการจัดการประมงชายฝั่ง เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี การขาดบุคลากรที่ให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลโดยตรงแก่ชาวบ้านและงบประมาณไม่เพียงพอในการออกตรวจจับหรือควบคุม ส่วนชาวประมงเองก็ยังขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากร

ดังนั้น การจัดระเบียบและระบบในการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้องเหมาะสมจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่การที่จะขอให้หน่วยงานของรัฐแก้ปัญหาต่าง ๆ แต่เพียงฝ่ายเดียวคงไม่สามารถทำได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานะเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันอีกต่อไป จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกภาคส่วนต้องรวมตัวกันและเร่งดำเนินการในส่วนที่ตนเองสามารถทำได้ เพื่อปรับปรุง พัฒนาทั้งวิธีการและกระบวนการในการแสวงหาทรัพยากร และฟื้นฟูแหล่งทรัพยากรในส่วนที่เสื่อมโทรม รวมทั้งหามาตรการในการอนุรักษ์แหล่งทรัพยากรทางทะเลที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ให้สามารถแสวงใช้ได้อย่างถาวรและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางทะเลในการทำประมง และการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลนั้น ได้ข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับลำคลองดินเงินทำให้เรือประมงไม่สามารถเดินเรือได้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมประมงสามารถเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ชาวบ้านเหล่านี้ได้ โดยการขุดลอกคลองที่ดินเงินให้มีความลึกพอที่เรือประมงจะสามารถเดินเรือออกจับสัตว์น้ำได้ เพราะหากปล่อยปละละเลยแล้วชาวบ้านที่ประกอบอาชีพประมงเป็นอาชีพหลักย่อมได้รับผลกระทบอย่างหนักเพราะไม่สามารถออกเรือไปจับสัตว์น้ำเพื่มาดำรงชีวิตได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล ผู้วิจัยขอเสนอแนะว่าควรกำหนดให้มีกฎเกณฑ์ของกฎหมาย การบังคับใช้ บทลงโทษที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะกับเครื่องมือการจับสัตว์น้ำที่มีประสิทธิภาพเป็น

การทำลายล้างสัตว์น้ำได้ปริมาณมากๆ และผิดกฎหมาย อีกทั้งส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลควบคู่ไปกับการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรเหล่านี้ไปในเวลาเดียวกันด้วย

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเล่มนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. (2561). กลุ่มวิจัยระบบการติดตาม ควบคุม และเฝ้าระวังการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง. เข้าถึงได้จาก https://www4.fisheries.go.th/local/index.php/main/view_activities/176/5518
- กองนโยบายและยุทธศาสตร์พัฒนาการประมง กรมประมง. (2560). สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ.2558 เอกสารฉบับที่ 5/2560. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- จิราภรณ์ ไตรศักดิ์. (2561). ความเป็นมาและพัฒนาการของการจัดการประมง. กรุงเทพฯ: บริษัท เมจิคอบลิเคชั่น จำกัด.
- ชลี ไพบลย์กิจ และเบญจมาศ ไพบูรณ์กิจ. (2561). การประเมินศักยภาพการเพาะเลี้ยงหอยนางรมและเศรษฐกิจฐานรากบริเวณชุมชนปากแม่น้ำพังราด. จันทบุรี: คณะเทคโนโลยีทางทะเล มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตจันทบุรี.
- ชวนพิศ จันทรวราหิตย์. (2560). แนวทางการดำเนินความร่วมมือกับต่างประเทศเพื่อป้องกัน ยับยั้งและจัดการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงานและไร้การควบคุม. กองประมงต่างประเทศกรมประมง.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. (2558). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 21ก หน้า 56-57 (5 กันยายน 2561).
- พิสุทธิ เพียรมนกุล และรัฐพล เจียวิริยะบุญญา. (2560). การอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากมหาสมุทรทะเลและทรัพยากรทางทะเลอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- รัศมี ปินอีดำ. (2558). ผลกระทบของการพัฒนาสมัยใหม่ที่มีผลต่อการปรับตัวของชุมชนประมงพื้นบ้าน บ้านเกาะยาว ตำบลปุย อำเภอมือง จังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2558). พระราชกำหนดการประมง. ใน ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 132 ตอนที่ 108ก หน้า 44. กรุงเทพฯ.
- วรรณชัย สุวรรณกาญจน์ และกฤษณา ไวก้าว. (2561). การพัฒนานโยบายประมงพื้นบ้านจังหวัดสงขลา. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 10(2), 67-69.
- วิฑิต มันทาภรณ์และคณะ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างสิทธิมนุษยชนและสิ่งแวดล้อมเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.

ศิริชัย กุมารจันทร์ และคณะ. (2559). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรประมงในลุ่มน้ำ
ทะเลสาบสงขลา. วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ, 7(2), 96-112.